

60-72 Aylık Çocukların Benlik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship between Self-Perception and Social Problem Solving Skills of 60-72 Month-old Children

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ALPTEKİN¹, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SARIKAYA², Dr. Öğr. Üyesi Alper Yusuf KÖROĞLU³

Öz

60-72 aylık çocukların benlik algıları incelenerek, sosyal problem çözme becerisine etkisinin belirlenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinde tasarlanmış olan bu çalışmada Konya ili Selçuklu ilçesinde anaokuluna devam eden yaş ortalamaları 66.7 ay olan 43 kız, 74 erkek toplam 117 çocuk çalışma grubuna dahil edilmiştir. Verilerin toplanmasında “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde katılımcılardan 20’sinin düşük (%17.1), 61’inin orta (%52.1), 36’sının yüksek (%30.8) benlik öz saygısına sahip olduğu; 28’inin düşük (%23.9), 68’inin orta (%58.1), 21’inin ise yüksek (%17.9) benlik öz yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir. Çocukların sahip oldukları öz saygıları ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki fark incelendiğinde, yüksek benlik saygısına sahip çocukların düşük benlik saygısına sahip çocuklardan sosyal problem çözme becerileri puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak farklı benlik öz yeterliliklerine sahip çocukların sosyal problem çözme beceri puanlarında herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır. Ayrıca katılımcıların sosyal problem çözme beceri puanlarının cinsiyete göre de farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Benlik algısı, sosyal problem çözme becerisi, okul öncesi eğitim.

Makale Türü: Araştırma

Abstract

This study was designed in the general screening model, which is one of the quantitative research methods, in order to examine the self-perceptions of 60-72 month-old children and to determine its effect on social problem solving skills. A total of 117 children, 43 girls and 74 boys, with an average age of 66.7 months, attending kindergarten in Selçuklu district of Konya were included in the study group. “Demoulin Self-Perception Scale” and “Social Problem Solving Skills Scale” were used to collect data. When the results are examined, it is seen that 20 (17.1%) of the participants have low self-esteem, 61 (52.1%) middle, 36 (30.8%) high self-esteem. In addition, 28 (23.9%) of the participants had low self-efficacy, 68 (58.1%) had middle self-efficacy, and 21 (17.9%) had high self-efficacy. When the difference between children's self-esteem and their social problem-solving skills was examined, it was concluded that children with high self-esteem had significantly higher social problem-solving skills scores than children with low self-esteem. However, no significant difference was found in the social problem solving skill scores of children with different self-efficacy. In addition, it was observed that the social problem solving skill scores of the participants did not differ according to gender.

Keywords: Self-perception, social problem-solving skills, preschool education.

Paper Type: Research

Giriş

¹Selçuk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, elmaliayse@hotmail.com

²Selçuk Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, asarikaya@selcuk.edu.tr

³Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, aykoroglu@kmu.edu.tr

Atf için (to cite): Alptekin, A., Sarıkaya, A. ve Köroğlu, A. Y. (2023). 60-72 aylık çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 487-496.

Çocukların yaşadıkları ortama uyum sağlamaları ve toplumun bir bireyi olarak hayatlarına devam edebilmelerinin temelini oluşturan sosyal problem çözme becerileri çocuğun karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelmek için geliştirdiği becerilerdir (Biggam ve Power, 1999; Shure ve Spivack, 1982). D’Zurilla, Chang ve Sanna (2013) sosyal problem çözmeyi problemin farkına varılması, farklı çözüm yollarının üretilmesi ve bunlara uyum göstermesini sağlayan bilişsel ve davranışsal süreçler olarak tanımlamışlar, bu tanımdaki sosyal kelimesinin de gerçek yaşamdaki problemlere çözüm üretme sürecini ifade ettiğini belirtmişlerdir (Aktaran: Dereli-İman, 2013). Ayrıca sosyal problem çözme çatışma durumlarına alternatif çözümler üretme, olası sonuçları değerlendirme ve soruna en etkili çözümü seçme becerisini de içerir (Dubow ve Tisak, 1989).

Bireyin sosyal yeterliliği problem çözme çerçevesinde tanımlanabilir (Krasnor ve Rubin, 1983). Sosyal etkileşimin bir dizi hedefe yönelik, diğer yönelimli davranışlardan oluştuğu düşünülmekte ve sosyal problem çözme, sosyal hedeflere ulaşma süreci olarak geniş ölçüde yorumlanmaktadır (Rubin, Bream ve Rose-Krasnor, 1991). Sosyal yeterliliğe yönelik bu işlevsel yaklaşım, bilişsel problem çözme ve bilgi işlem süreçlerinin harmanlanması sonucu ortaya çıkan bir modeldir. Bazı araştırmacılar sosyal problem çözmenin sosyal boyutunu açıklamak için bu çerçeveleri benimsemiştir. Model, çocuğun sosyal becerilerinin düzeyini belirlemek için bazı noktaları değerlendirir. Bireysel tepkiler düzeyinde, bu değerlendirme noktaları, sosyal amaç ve hedeflerin göreceli dağılımını, çocuğun algı ve işle ilgili bilgileri anlamalarını, mevcut stratejilerin sayısını ve kalitesini, uygun ve etkili stratejilerin seçilmesini içerir. Sosyal etki düzeyinde, değerlendirme noktası, çocuğun girişimlerinin sosyal sonuçlarını ve diğerlerinin çocuğun stratejik seçimleri konusundaki yargılarını içerir. Davranış dizileri düzeyinde, çocuğun başarısızlığa vereceği tepkilerin değerlendirilmesi önemlidir. Diğer önemli değerlendirme alanları çocuğun kendi etkilerini ve çocuğun sosyal hedefle ilişkisinin kalitesini içerebilir (Putallaz ve Gottman, 1981). Çocukların sosyal becerileri incelenirken doğal ortamda çocukların, kişilerarası ikilemleri çözme konusunda nasıl düşündükleri üzerine gözlemler yapılır. Ayrıca varsayımsal problem durumları çocuklara bir yanıt üzerinde düşünme veya düşünme hakkında düşünme yeteneklerini ölçmek amacıyla sunulur (Krasnor ve Rubin, 1983). Çocuklarda sosyal problem çözme becerisinin kazanılmasında sosyal-bilişsel kalıpların, aile deneyiminin, akran yeterliliğinin, erken sosyal deneyimin gelecekteki sosyal etki üzerindeki etkisine aracılık edebileceği belirtilmiştir (Pettit, Dodge ve Brown, 1988).

Çocuklarda sosyal problem çözme becerilerinin içerisinde yer alan ve bu beceriyi çok yönlü olarak etkileyen sosyal beceri, öfkeyi kontrol altında tutma, duygusal durumlarını istenilen düzeyde kontrol edebilme ve arkadaş edinme/sürdürme yetisi çevresel etkilerin etkilediği durumlardır (Dereli-İman, 2013). İtici, muhalif veya saldırgan davranışları bulunan çocukların çoğunluğunun, bu davranışları problem çözme becerilerine bağlı olarak azalıp artmaktadır. Bundan dolayı bu çocuklara farklı sosyal ortamlarda araçsal ve ilişkisel sorunlarını çözmelerine yardımcı olacak sosyal müdahaleler gerekmektedir (Fraser vd., 2000). Ayrıca Arı ve Yaban (2012) yaptıkları çalışmada yaş faktörünün de sosyal problem çözmeye farklı stratejiler geliştirme durumlarını etkilediğini, arkadaş ve nesne edinme durumunda kızların daha iyi olduğunu belirlemişlerdir. Problem çözme becerilerinin etkilendiği bir faktör de benlik algısı olabilir ve bu etkileşimin karşılıklı olduğu söylenebilir.

Lawrence (1996) benlik kavramını, bireyin kendi kimliği hakkındaki farkındalığı olarak açıklamış; bu kavramın “Benlik İmajı”, “İdeal Benlik” ve “Benlik Saygısı” olmak üzere üç yönü olduğunu belirtmiştir. (Aktaran: Allodi, 2000). Bu sebeple benlik algısı insan davranışının en önemli ve merkezi konusudur. Benlik algısının oluşumunda en önemli dönem çocukluk dönemidir (Demoulin, 1999; Turaşlı ve Zembat, 2013). Çünkü benlik kavramının gelişimi erken yaşlarda başlamaktadır. Benlik kavramının gelişiminde en önemli unsur ise sosyal ilişkiler ve sosyal becerilerdir. Erken yaşlarda aldıkları eğitim ile, sosyal çevrelerindeki kişiler ile yaşadıkları problemlerini istenilen şekilde çözümleyebilecek düşünme kalıplarını kullanmayı öğrenen çocuklarda bu eğitimin yaşam boyu sağlıklı ve nitelikli kişiler arası ilişkiler kurmalarını

sağlayacağı belirtilmektedir (Bingham, 1983). Wylie (1968)'e göre kişi sosyal çevresinde sevilen ve kabul gören biri ise olumlu bir benlik geliştirecektir (Aktaran: Kahraman, 2009). Shavelson, Hubner ve Stanton (1976) ise benlik yapısının çok etkenli bir tasarımının olduğunu ileri sürmüşler ve benlik yapısının akademik benlik yapısı ile fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimleri içine alan akademik olmayan benlik yapısından oluştuğunu belirtmişlerdir.

Kişisel algının çocukların büyüme ve gelişimi için önemini, kişisel yeterliliğin bilişsel işlevsellik ve performans seviyesini nasıl arttırıp azaltabildiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Öz yeterlilik kavramı, öz saygıdan daha fazla görev ve bağlam niteliği taşır. Öz yeterlilik, kişinin kendi yeteneklerine olan inancının eylemleri nasıl etkilediğini ve beklenen sonuçları üretip üretmediğiyle ilgilidir. Öz-kavramı çocuğun sahip olduğu imajdan ve kendini diğer kişilerle sosyal karşılaştırmasından etkilenmektedir (Allodi, 2000). Yüksek öz-kavramına sahip çocuklar, yetersizlik duygusuna götürecek durumları kabul etmez ya da bilinçli bir şekilde, öz saygılarını koruyacak ve geliştirecek olayları algılayarak, kendi kendine hizmet veren bir önyargı sergileyebilirler. Hem saldırgan hem de çekingen çocuklar yaşlıları tarafından reddedilebilir (Taylor, Asher ve Williams, 1987). Reddedilen çocuklar, sosyal yeterliliğini küçümseme eğilimindedirler. Saldırgan çocuklar ise olumsuz sosyal özellikler ve sosyal beceri eksiklikleri gibi olumsuz sosyal algıya sahiptirler. Çekingen/reddedilen çocuklar, saldırgan/reddedilen çocuklardan daha yalnız ve sosyal olarak tatminsizdirler (Boivin ve Begin, 1989). Boivin ve Begin (1989)'in yaptığı çalışma çocuklarda benlik algısı ve sosyal beceriler arasında dolaylı bir ilişkinin olduğunu düşündürmektedir. Sosyal problem çözme becerisini kazanan çocukların kendilik algılarının olumlu olduğu, sosyal çevresi ile olumlu ilişkiler kurabildiği ve kendini gerçekleştirmek için gerekli becerileri kazandığı düşünülmektedir (Anliak ve Dinçer, 2005). Lochman ve Lampron (1986) saldırgan ve benlik saygısı düşük çocukların sosyal problem çözme becerilerinin de düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada 60-72 aylık çocukların benlik algıları incelenerek, sosyal problem çözme becerisine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu şekilde ebeveyn ve eğitimcilere, toplumsal yaşamda önemi tartışılmaz olan sosyal problem çözme becerisi gelişimi için bilgi sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; "60-72 aylık çocukların benlik algıları ve sosyal problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır:

1. Çocukların benlik algısı ne düzeydedir?
2. Çocukların sosyal problem çözme becerileri benlik algılarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Çocukların sosyal problem çözme becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1. Yöntem

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmada Demoulin Benlik Algısı Ölçeği (Demoulin Self-Concept Developmental Scale-DSCDS) ve Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği kullanılarak 60-72 aylık çocukların Benlik algılarının sosyal problem çözme becerilerine etkisi incelenmiştir.

1.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Konya ili Selçuklu ilçesinde anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmaya onam veren velilerin çocuklarının örnekleme alınması ve örneklem oluşturulurken bazı ön koşulların istenmesinden dolayı olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüte dayalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüte dayalı örnekleme yönteminde araştırmacılar tarafından oluşturulan bir dizi ölçütü karşılayan duruma ilişkin olarak çalışma gerçekleştirilir (Marshall ve Rossman, 2014).

Araştırmaya katılacak çocuklar, dört farklı tam zamanlı eğitim veren anaokulundan, pandemi sürecinde diğer gruplarda yetersiz sayıda çocuk olduğu için çalışmanın güvenilirliği

açısından yalnızca üst düzey sosyo-ekonomik duruma sahip ailelerden çalışmaya katılmayı kabul edenler arasından seçilmiştir. Örneklemin oluşturulmasında sınıf öğretmenlerinin gözlemlerine, gelişim raporlarına ve aile bilgilerine başvurulmuştur. MEB Okul Öncesi Eğitim Programında kazanım çizelgesinde dil gelişimi alanında yer alan, “en az art arda verilen iki komutu yerine getirebilme”, “duygu ve düşüncelerini yetişkinlere ifade edebilme” becerilerini kazanmış olma ön koşulu aranmıştır. Bunların yanında öğretmen ve aile gözlemine göre sembolik oyun oynama becerisi olan çocuklar örnekleme dahil edilmiştir.

Araştırmada 43 kız ve 74 erkek toplam 117 çocuk çalışma grubuna dahil edilmiştir. Grubun yaş ortalaması 66.7 aydır.

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için Demoulin tarafından geliştirilen, Turaşlı (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan Demoulin Benlik Algısı Ölçeği ve Yılmaz (2016) tarafından geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Demoulin Benlik Algısı Ölçeği çocukların bireysel benlik kavramlarının sistematik ve karşılaştırmalı analiz edilmesini sağlayan ve tanı koyan bir ölçme aracıdır. 1995-1998 yılları arasında geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilerek geliştirilmiş toplam 30 maddeden oluşan ölçeğin öz yeterlilik ve öz saygı olmak üzere iki alt ölçeği vardır ve her alt ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde tarafından Cronbach alfa, Spearman, Guttman teknikleri iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Maksimum güvenilirlik Cronbach Alfa, Spearman tekniklerinde (0.88), en düşük güvenilirlik Guttman tekniğinde (0.88) elde edilmiştir. Ayrıca testin kriter geçerliğini saptamak için yapılan uygulamalarda kullanılan tüm ölçekler ve alt boyutları arasında .01 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca öğrencilere bir hafta ara ile iki kez yapılan uygulama sonuçları arasında test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .607 olarak tespit edilmiştir ve bu sonuç .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği, Yılmaz tarafından doktora tezi çalışması kapsamında geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanarak geliştirilmiş, oyuncaklar ve hikâyelerle çocukların sosyal problem çözme becerilerinin belirlendiği bir ölçektir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği, puanlamaya dahil edilmeyen ilki örnek hikâye olmak üzere toplam yedi hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyelerin temaları "Alay Etme", "Kurallara Uyuma", "Israr", "Şiddet", "Paylaşma", "İletişim Kurma" ve "Dışlanma"dır. Ölçek 0-1 şeklinde puanlanmaktadır. Geliştirici tarafından ölçeğin Kapsam Geçerlik İndeksi .809, toplam güvenilirlik katsayısı KR20 değerinin .68 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ölçeğin tüm maddeleri için alt ve üst gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ve madde ayırt ediciliğini sağladığı belirlenmiştir. Ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda ölçeğin kriter geçerliğini sağladığı tespit edilmiştir. Hotelling's T-Squared Test sonuçlarına göre ölçeğin uygun yapıda tasarlandığı saptanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test sonuçları Pearson Korelasyon katsayısı için .532'dir.

Bu çalışmada Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği için .72, Demoulin Benlik Algısı Ölçeği için 0.80, Demoulin Benlik Algısı Ölçeği öz saygı alt boyutu için .73, öz yeterlilik alt boyutu için .64 olarak bulunmuştur.

1.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde 2022 Ocak ayı içerisinde Konya İli Selçuklu İlçesinde dört farklı anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocuklara ölçekler uygulanmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce okul müdürleri ve öğretmenler ile görüşülmüş, velilerle iletişime geçilerek çalışmaya katılmayı kabul eden velilerin çocukları tespit edilmiştir. Bu çocuklar arasından öğretmenlerinin gözlemlerine dayanan gelişim raporlarına bakılmış, öğretmenlerle görüşülmüş, aileden alınan bilgiler doğrultusunda da ön koşul becerileri taşıma durumları tespit edilmiştir. Örnekleme grubunu oluşturan çocuklara bireysel olarak okulun görüşme odasında Sosyal Problem Çözme Beceri Ölçeği uygulanmıştır. Belirlenen başka bir gün ise aynı odada bireysel olarak Demoulin Benlik Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmacı ile birebir odaya girmek istemeyen çocuklara öğretmeni ya da öğretmen yardımcısı eşlik etmiştir.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'nin Türkiye normları olmadığı için düşük, orta, yüksek benlik algısına sahip çocukların belirlenmesinde ortalama metodu kullanılmıştır. Bu metoda göre puanların ortalaması dikkate alınarak yapılan dağılım sonrasında ortalamanın 1 ve 2 standart sapma altında-üstünde yer alan puanlara göre değerlendirme yapılır (Başol Göçmen, 2004). Bu çalışmada ise ortalamanın 1 standart sapma aşağısı ve 1 standart sapma yukarısı alınarak normalin altı ve normalin üstü belirlenmiştir. Bunun içinde betimsel istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı için Tablo 1'de yer alan mod, medyan, ortalama, basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri ele alınmıştır. Belirlenen grupların sosyal problem çözme becerileri arasındaki farkı belirlemek içinde ANOVA ve t-test kullanılmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlenmesinde Benforroni testi kullanılmıştır.

Tablo 1. Sosyal problem çözme becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puanlarının normallik dağılımına ilişkin sonuçları

Ortalama	.53
Medyan	.50
Mod	.50
Skewness	1.14
Kurtosis	1.34
Homojenlik Levene	.714

Tablo 1'de yer alan verilere göre Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması .53, medyanı .50, mod değeri ise .50 bulunmuştur. Bu değerlerin birbirine bu denli yakın olması verilerin normal dağıldığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk Bökeoğlu, 2006). Ayrıca George ve Mallery (2010)'e göre Skewness ve Kurtosis değerlerinin -2 ve +2 arasında olması verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

1.5. Etik Kurul Onayı

Bu çalışma için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 10.12.2021 tarih 2014 karar numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

2. Bulgular

Araştırma kapsamında uygulanan Demoulin Benlik Algısı Ölçeğinden elde edilen bulgular değerlendirilmiş; ortalama ve standart sapma puanları kullanılarak 60-72 aylık çocuklar benlik algı düzeylerine göre gruplandırılmıştır. Bu grupların sosyal problem çözme becerileri değerlendirilmiş ve bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden olan "Çocukların benlik algısı ne düzeydedir?" sorusuna yanıt aramak için yapılan analizlerin sonucu Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Öz saygı ve öz yeterlilik alt boyutunda yer alan kişi sayısına ilişkin sonuçlar

Derece	Öz saygı		Öz yeterlilik	
	n	%	n	%
Düşük	20	17.1	28	23.9
Orta	61	52.1	68	58.1
Yüksek	36	30.8	21	17.9
Toplam	117	100	117	100

Tablo 2 incelendiğinde Demoulin Benlik Algısı Ölçeğine göre öz saygı alt boyutunda 20 kişinin düşük (%17.1), 61 kişinin orta (%52.1), 36 kişinin yüksek (%30.8) benlik öz saygısına sahip olduğu; öz yeterlilik alt boyutunda 28 kişinin düşük (%23.9), 68 kişinin orta (%58.1), 21 kişinin yüksek (%17.9) benlik öz yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Çocukların Demoulin benlik algısı ölçeği ve sosyal problem çözme ölçeği puanları ANOVA sonuçları

Demoulin Benlik Algısı Ölçeği	Sosyal Problem Çözme Ölçeği					Anlamlı Fark
	n	\bar{X}	S	F	p	
1. Düşük Benlik Saygısı	20	.45	.32	4.036	.020	1-3
2. Orta Benlik Saygısı	61	.50	.18			
3. Yüksek Benlik Saygısı	36	.66	.45			
Toplam	117	.53	.31			

Tablo 3'e bakıldığında çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları düşük benlik öz saygısına sahip çocukların .45, orta benlik öz saygısına sahip çocukların .50, yüksek benlik öz saygısına sahip çocukların ise .66 olarak bulunmuştur. Bu bilgilere göre orta benlik öz saygısına sahip çocuklar düşük olanlardan, yüksek benlik öz saygıya sahip çocuklarda orta olanlardan sosyal problem çözme becerileri puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. ANOVA test sonuçları incelendiğinde ortalamalar arasında oluşan bu farkların anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Benferroni testi sonucuna göre ise farkın düşük benlik öz saygısına sahip çocuklar ile yüksek benlik öz saygısına sahip çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir (Anlamlı fark 1-3).

Tablo 4. Farklı benlik öz yeterliliğine sahip 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerileri puan ortalamalarına ilişkin ANOVA test sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	S	F	P
1. Düşük Benlik Öz Yeterliliği	28	.56	.28	.32	.72
2. Orta Benlik Öz Yeterliliği	68	.53	.32		
3. Yüksek Benlik Öz Yeterliliği	21	.49	.35		
Toplam	117	.53	.31		

Araştırmanın alt problemlerinden olan "Çocukların sosyal problem çözme becerileri benlik algılarına göre farklılaşmakta mıdır?" sorusunu yanıtlamak için yapılan analizler sonucunda Tablo 4'te yer alan veriler incelendiğinde çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları düşük benlik öz yeterliliğine sahip çocukların .56, orta benlik öz yeterliliğine sahip çocukların .53, yüksek benlik öz yeterliliğine sahip çocukların ise .49 olarak bulunmuştur. En yüksek ortalamanın düşük benlik öz yeterliliğine sahip çocuklara ait olduğu, en düşük ortalamanın ise yüksek benlik öz yeterliliğine sahip çocuklara ait olduğu görülmektedir. ANOVA test sonuçları incelendiğinde ortalamalar arasında oluşan bu farkların anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$). Bu sonuçlara göre benlik öz yeterlilik düzeylerinin 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 5. 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme beceri puanlarının cinsiyete ilişkin t-testi sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	S	t	p
Kız	43	.52	.27	.33	.72
Erkek	74	.54	.34		
Toplam	117	.53	.31		

Araştırmanın alt problemlerinden olan "Çocukların sosyal problem çözme becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?" sorusunu yanıtlamak için yapılan analizler sonucunda Tablo 5 incelendiğinde erkek çocuklarının sosyal problem çözme becerileri puanlarının ($\bar{X}=.54$) kız çocuklarının puanlarından ($\bar{X}=.52$) yüksek olduğu görülmektedir. Aradaki bu farkın anlamlı olup olmadığı incelendiğinde farkın anlamlı olmadığı ($p > 0.05$)

belirlenmiştir. Bu sonuçlar bize bu çalışmada erkek ve kız çocuklarının sosyal problem çözme becerilerinin farklılaşmadığını göstermektedir.

Tartışma

Farklı benlik öz saygısına sahip çocukların sosyal problem çözme becerileri puanları düşük benlik öz saygısına sahip çocuklar ile yüksek benlik öz saygısına sahip çocuklar arasında yüksek olanların lehine anlamlı olarak farklılaşırken, benlik öz yeterlilik becerilerinde bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Çocukların benlik algıları birçok farklı değişkenden etkilenebilmektedir. Öyle ki Tuzcuoğlu vd. (2019) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların benlik algılarının anne-baba öğrenim durumu ve okul öncesi eğitime devam etme süresi gibi değişkenlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Turaşlı ve Zembat'ın (2013) yapmış olduğu bir çalışmada çocuklara sosyal uyum ve duygusal gelişimi destekleyen bir program uygulanmıştır. Programa dahil olan çocukların öz saygı alt boyutunda daha yüksek benlik algısı puanına sahip olduğu görülmüştür. Sosyal beceri ile desteklenen çocukların benlik öz saygılarının daha çok etkilendiği görülmektedir. Bu sonuç sosyal problem çözme becerileri ile yüksek benlik öz saygı ilişkisini de düşündürmektedir. Ayrıca Zembat vd. (2018) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise çocuklarda benlik algısının sosyal beceriyi yordamadığı tespit edilmiştir.

Özkan (2015) ve Güven, Sezer ve Yılmaz (2015)'in yaptığı çalışmada benlik algısı ile sosyal problem çözme becerileri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Okur (2016)'un yaptığı çalışmada çocuklarda benlik algısının olumlu olması sosyal yeterliliklerini arttırmaktadır. Sosyal yeterliliğin sosyal problem çözme becerilerini de içine aldığı düşünülürse benlik öz saygısı boyutunda çıkan sonucu açıkladığı düşünülmektedir. Ancak öz saygı alt boyutunda çıkan farkın öz yeterlilik alt boyutunda çıkmama nedeninin ise James ve Adams'ın görüşleri ile açıklanabileceği öngörülmektedir. James (1992), benlik kuramında benliğin sosyal bir yönü olduğunu, sosyal benlik adını verdiği bu yapıda bireyin başkalarının kendisini nasıl gördüğü yani öz saygı ile ilgili algılamaları olduğunu belirtmiştir. Her birey kişiliğine göre farklı sosyal benliğe sahiptir. Adams (1995)'a göre benlik kavramı; kişinin kim olduğu ile ilgili fikri yani benliğin bilişsel yanı olup, benlik saygısı ise duygusal yanı yani kendini beğenme ve değerli bulma olarak sınıflandırılır. Çocuk çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkiler sayesinde sosyal davranışları ve sosyal alandaki yeterliği hakkında fikirler edinir. Olumlu benlik saygısı bireyin topluma uyumunu kolaylaştırır. Olumsuz benlik saygısına sahip kişiler ise kendileri hakkında olumsuz fikirlere sahip olurlar, çevreden çabuk etkilenirler. Günlük yaşantılarında karşılaştıkları zorluklarla baş etmede çok zorlanırlar. James ve Adams'ın bu görüşleri benlik öz saygısının, sosyal problem çözme becerileri ile arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır ki bu da yapılan bu çalışmanın sonucunu desteklemektedir.

Sosyal problem çözme becerileri puanlarında cinsiyete göre farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonucu destekleyen çalışmalara bakıldığında Orçan ve Deniz (2006), Günindi (2008), Kurt (2007), Seven (2006) yaptıkları çalışmada sosyal uyum becerilerinde cinsiyet yönünden anlamlı fark bulamamışlardır. Yılmaz ve Tepeli (2013), Yılmaz (2016) ve Temiz (2019) çalışmalarında sosyal problem çözme becerileri ile cinsiyet arasında ilişki bulamazken, Güven, Sezer ve Yılmaz (2015), kızların lehine bir ilişki bulmuştur. Genel olarak bakıldığında çalışmalar bu çalışmadaki cinsiyet ile ilgili bulunan sonuçları desteklemektedir.

Sonuç ve Öneriler

60-72 aylık çocukların benlik algıları incelenerek, sosyal problem çözme becerisine etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada yaş ortalamaları 66.7 ay olan 43 kız, 74 erkek olmak üzere toplam 117 çocuk çalışma grubuna dahil edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde katılımcılardan 20'sinin düşük (%17.1), 61'inin orta (%52.1), 36'sının yüksek (%30.8) benlik öz saygısına sahip olduğu; 28'inin düşük (%23.9), 68'inin orta (%58.1), 21'inin ise yüksek (%17.9) benlik öz yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir. Çocukların sahip oldukları öz saygıları ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki fark incelendiğinde, yüksek

benlik saygısına sahip çocukların düşük benlik saygısına sahip çocuklardan sosyal problem çözme becerileri puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak farklı benlik öz yeterliliklerine sahip çocukların sosyal problem çözme beceri puanlarında herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır. Ayrıca katılımcıların sosyal problem çözme beceri puanlarının cinsiyete göre de farklılaşmadığı görülmüştür.

Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Benlik algısı ve sosyal problem çözme becerilerinin yaş, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi, kardeş sayısı, aile yapısı, ailenin sosyo-ekonomik/kültürel düzeyi vb. diğer değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı da gelecek çalışmalarda veya boylamsal çalışmalarla incelenebilir.
- Yapılan taramalarda saptanan düşük benlik saygısına ve öz yeterliğine sahip çocuklar ve aileleri için uygun destek programları hazırlanarak bu programların etkileri incelenebilir.
- Yüksek benlik saygısı ile sosyal problem çözme becerileri arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşıldığından ailelere ve öğretmenlere; çocukların öz farkındalıklarını ve sosyal ilişkilerini artıracak oyun imkanlarına daha çok yer vermeleri önerilebilir.

Kaynakça

- Adams, J.F. (1995). *Ergenliği anlamak*. Ankara: Simge Yayınları.
- Allodi, M.W. (2000). Self-concept in children receiving special support at school. *European Journal of Special Needs Education*, 15(1), 69-78.
- Anlıak, Ş. ve Dincer, Ç. (2005). Okul öncesi dönemde kişiler arası bilişsel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (20).
- Arı, M. ve Yaban, H. (2012). 9-11 yaşındaki çocukların sosyal problem çözme becerilerinde cinsiyet ve yaş farklılıkları. *Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Başol Göçmen, G. (2004). *Değerlendirmeye genel bir bakış: Kriter-referanslı (mutlak) ya da norm-referanslı (bağıl) değerlendirme*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Biggam, F.H. ve Power, K.G. (1999). Social problem solving skills and psychological distress among incarcerated young offenders: The issue of bullying and victimization. *Cognitive Therapy and Research*, 23(3), 307-326.
- Bingham, A. (1983). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi*. (F. A. Oğuzkan, Çev.) . 4. Basım., İstanbul: MEB Basımevi.
- Boivin, M. ve Begin, G. (1989). Peer status and self-perception among early elementary school children: The case of the rejected children. *Child Development*, 591-596.
- Demoulin, D.F. (1999). A personalized development of self-concept for beginning readers. *Journal Of Education*, 120(1),14-16.
- Dereli İman, E. (2013). Çocuklar için sosyal problem çözme ölçeği'nin 6 yaş grubu için Türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 479-498.
- Dubow, E.F. ve Tisak, J. (1989). The relation between stressful life events and adjustment in elementary school children: The role of social support and social problem-solving skills. *Child development*, 1412-1423.
- Fraser, M.W., Nash, J.K., Galinsky, M.J. ve Darwin, K.M. (2000). *Making choices: Social problem-solving skills for children*. NASW, 750 First St., NE, Suite 700, Washington, DC 20002-4241.

- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a Editio.). Boston: Pearson.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, G., Sezer, T. ve Yılmaz, E. (2015). *60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkinin sosyo-ekonomik değişken açısından incelenmesi*. III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- James, W. (1992). *Principles of psychology*. Great books. Chicago: University of Chicago.
- Kahraman, H. (2009). *Yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) ve normal okullara devam eden ergenlerde mizah duygusu ile benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Çokluk Bökeoğlu, Ö. (2006). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Krasnor, L.R. ve Rubin, K.H. (1983). Preschool social problem solving: Attempts and outcomes in naturalistic interaction. *Child Development*, 1545-1558.
- Kurt, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımı eğitim programlarının etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lochman, J.E. ve Lampron, L.B. (1986). Situational social problem-solving skills and self-esteem of aggressive and nonaggressive boys. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 14(4), 605-617.
- Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- Okur, Ö.D. (2016). *Altı yaş çocuklarının kendilik algılarına göre sosyal yeterliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Orçan, M. ve Deniz, E. (2006). *Anaokuluna devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyumlarının incelenmesi*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, İstanbul.
- Özkan, H.K. (2015). *Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pettit, G.S., Dodge, K.A. ve Brown, M.M. (1988). Early family experience, social problem solving patterns, and children's social competence. *Child Development*, 107-120.
- Putallaz, M. ve Gottman, J.M. (1981). Social skills and group acceptance. *The Development of Children's Friendships*, 116-149.
- Rubin, K. H., Bream, L. A. ve Rose-Krasnor, L. (1991). Social problem solving and aggression in childhood. *The Development and Treatment of Childhood Aggression*, 219-248.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shavelson, R.J., Hubner, J.J. ve Stanton, G.C. (1976). Self-concept: Validation of construct interpretations. *Review of Educational Research*, 46(3), 407-441.

- Shure, M.B. ve Spivack, G. (1982). Interpersonal problem-solving in young children: A cognitive approach to prevention. *American Journal of Community Psychology*, 10(3), 341-355.
- Taylor, A.R., Asher, S.R. ve Williams, G.A. (1987). The social adaptation of mainstreamed mildly retarded children. *Child Development*, 1321-1334.
- Temiz, D. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turaşlı, N.K. (2006). *6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Turaşlı, N.K. ve Zembat, R. (2013). 6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2(2).
- Tuzcuoğlu, N., Efe Azkeskin, K. , İlçi Küsmüs, G. ve Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, Special Issue* , 607-623 . DOI:10.21733/ibad.613920
- Yılmaz, E. (2016). *48-72 aylık çocuklara yönelik sosyal problem çözme becerileri ölçeğinin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, E. ve Tepeli, K. (2013). 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18, 117-130.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin Yavuz, E. ve Tunceli, H. İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(1), 548-567.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Tarih: 10.12.2021

No: 13/2014

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %35

2. yazar katkı oranı : %35

3. yazar katkı oranı : %30